

Chambre des Représentants		Kamer der Volksvertegenwoordigers	
Session de 1929-1930	N° 183		Zittingsjaar 1929-1930
TEXTE ADOPTÉ AU PREMIER VOTE, N° 90 AMENDEMENTS, N° 109	SÉANCE du 20 Mars 1930	VERGADERING van 20 Maart 1930	TEKST IN EERSTE LEZING AANGENOMEN, N° 90 AMENDEMENTEN, N° 109

PROJET DE LOI

portant revision de la législation sur la réparation des
dommages résultant des accidents du travail.

RAPPORT COMPLÉMENTAIRE

FAIT AU NOM DE LA SECTION CENTRALE (*),
PAR M. Henri CARTON.

MADAME, MESSIEURS,

Le 21 décembre 1928 le rapport de la section centrale relatif au projet de loi portant revision de la législation sur la réparation des dommages résultant des accidents du travail fut déposé par le bureau de la Chambre.

En avril et mai 1929 désirant assurer aussitôt que possible aux intéressés le profit des dispositions nouvelles relatives notamment au montant des indemnités le Parlement disjoignit de ce projet certains articles essentiels qu'il adopta dans la forme préconisée par la section centrale : ces dispositions firent l'objet de la loi du 15 mai 1929. Enfin, en janvier dernier, la Chambre des Représentants discuta et vota en première lecture les dispositions non encore adoptées.

Le présent rapport concerne quelques amendements votés en première lecture, et au sujet desquels la section centrale n'a pas eu l'occasion de donner son avis. Ces amendements concernent les articles 1, alinéas 1 et 2, 5, 5 bis, 21 et 26.

ART. 1, alinéa 1.

Le rapport de la section centrale s'exprimait comme suit à ce sujet :

« Trop souvent, soit par ignorance, soit de très bonne foi, un petit patron n'aura pas cru devoir s'assurer parce qu'il n'occupait pas habituellement des ouvriers et qu'il n'a pas considéré comme tel un voisin ou un parent qui, pendant un temps parfois limité aura exécuté chez lui un travail sous sa direc-

WETSONTWERP

houdende herziening van de wetgeving op de vergoe-
ding der schade voortvloeiende uit arbeidsonge-
vallen.

AANVULLEND VERSLAG

NAMENS DE MIDDENAFDEELING (*), UITGEBRACHT
DOOR DEN HEER Henri CARTON.

MEVROUW, MIJNE HEEREN,

Op 21 December 1928, werd het verslag van de middenafdeeling over het wetsontwerp tot herziening van de wetten op het herstel der schade voortvloeiende uit arbeidsongevallen, op het bureel van de Kamer neergelegd.

In April en Mei 1929, heeft het Parlement, met het inzicht zoo spoedig mogelijk de belanghebbenden te laten genieten van de nieuwe bepalingen betreffende inzonderheid het bedrag van de vergoedingen, sommige essentiële artikelen van dit ontwerp afgescheiden, die het onder den door de middenafdeeling voorgestelden vorm aannam : deze bepalingen werden het onderwerp van de wet van 15 Mei 1929. Eindelijk, in Januari l.l. behandelde de Kamer, en nam in eerste lezing de bepalingen aan, die nog niet waren goedgekeurd.

Dit verslag gaat over enkele in eerste lezing aangenomen amendementen, waarover de middenafdeeling de gelegenheid niet had hare meening uit te brengen. Die amendementen slaan op de artikelen 1, alinea's 1 en 2, 5, 5 bis, 21 en 26.

ART. 1, alinea 1.

Het verslag van de middenafdeeling zegde daarover het volgende :

« Al te vaak zou een kleine werkgever, hetzij door onwetendheid, hetzij te goeder trouw, niet gemeend hebben zich te moeten verzekeren omdat hij gewoonlijk geen werkman bezigt en omdat hij niet als dusdanig, een gebuur of een familielid beschouwd heeft die, soms gedurende een beperkt tijdsverloop, te

(*) La Section centrale était composée de MM. Hallet, président, Delattre, Van Dievoet, Delacollette, Pèriquet, De Keersmaecker et Carton.

(*) De Middenafdeeling bestond uit de heeren Hallet, voorzitter, Delattre, Van Dievoet, Delacollette, Pèriquet, De Keersmaecker en Carton.

tion. En cas d'accident, même gravement imputable à l'ouvrier, un modeste artisan pourrait se voir condamner au paiement des indemnités légales. Dans certains cas ce sera sa ruine ».

Dans la pensée d'écarter ce danger, la section centrale avait proposé et elle fut suivie, de soustraire à l'application de la loi des employeurs occupant un ou des ouvriers pendant moins de deux mois par an.

M. Poncelet voulant préciser la même idée, spécialement en ce qui concerne l'agriculture, proposait de soustraire à la loi les entreprises agricoles de moins d'un hectare. Cet amendement fut voté.

Aujourd'hui le Gouvernement, sans rompre avec l'idée directrice de la proposition suggère un autre élément d'appréciation : « seraient soustraits à la loi ceux qui font de la culture aux fins de la subsistance de leur famille et non dans le but principal d'en vendre les produits ». Le Gouvernement estime que la formule qui fait dépendre l'assujettissement à la loi de la superficie des terrains cultivés est dangereuse car elle excluerait de véritables entreprises (1 hectare de culture maraîchère est une entreprise déjà assez importante), ou elle assujettirait des personnes n'ayant pas qualité de patron (la subsistance d'une famille nombreuse peut exiger la culture de plus d'un hectare de terre).

La section centrale ne peut se rallier à l'amendement du Gouvernement, car la formule est absolument trop imprécise. Au contraire le chiffre de 1 hectare ne porte à aucune discussion. Ceux qui font de la culture pour assurer la subsistance de leur famille ne recourent pas à une main-d'œuvre étrangère : s'ils le font, c'est vraiment dans une mesure infime. Lorsqu'on considère que ce travail de petite culture accompli pendant peu de temps présente le minimum de dangers et qu'au surplus l'article 1383 du Code civil pourra toujours être invoqué par les intéressés, l'on peut s'en tenir, sans crainte, à la disposition votée par la Chambre en première lecture.

ART. 1, alinéa 2.

La modification proposée à cet alinéa a été adoptée, simplement, dans le but de permettre une revision plus approfondie en seconde lecture. Dans son rapport initial, la section centrale avait estimé que les termes « participation directe ou indirecte au travail » de l'article premier de la loi de 1903 devaient être interprétés largement. Le Gouvernement s'est inspiré de cette idée dans la rédaction de son amendement. Cette participation directe ou indirecte ne doit plus, dans la loi de 1903, soumettre les employés aux mêmes risques que les ouvriers; il suffit qu'elle les sou-

zignent et onder zijne leiding een werk zal uitgevoerd hebben. Doet zich een ongeval voor, zelfs als dit in ruime mate toe te schrijven is aan den werkmán, dan zal een bescheiden ambachtsman kunnen veroordeeld worden tot het betalen van de wettelijke vergoedingen. In sommige gevallen zal hij er door te gronde gericht zijn. »

Om dit gevaar te weren, had de middenafdeeling voorgesteld, en men nam het aan, aan de toepassing van de wet te onttrekken de werkgevers die een of meer arbeiders bezigen gedurende minder dan twee maanden in het jaar.

De heer Poncelet wilde dezelfde gedachte nader bepalen, vooral wat betreft den landbouw, en stelde voor de landbouwondernemingen van minder dan twee hectaren aan de wet te onttrekken. Dit amendement werd aangenomen.

Thans stelt de Regeering, zonder af te breken met de leidende gedachte van het voorstel, een anderen factor van beoordeeling voor : « zouden niet aan de wet onderworpen zijn, zij die aan landbouw doen met het doel in het bestaan van hun gezin te voorzien en niet hoofdzakelijk om er de opbrengst van te verkoopen ». De Regeering meent dat het gevaarlijk is de toepassing van de wet te doen afhangen van de oppervlakte der bewerkte gronden, want zij zou werkelijke ondernemingen uitsluiten (1 hectaar groenteteelt is reeds een tamelijk belangrijke onderneming), ofwel zou men aldus personen treffen die niet de hoedanigheid van werkgever bezitten (het onderhoud van een groot gezin kan het bewerken van meer dan 1 hectaar grond eischen).

De middenafdeeling kan zich met het amendement van de Regeering niet vereenigen, want de formule is volstrekt te vaag. Het cijfer 1 hectaar laat daarentegen geen betwisting toe. Zij die aan landbouw doen om in het onderhoud van hun gezin te voorzien, gebruiken geen vreemde arbeiders: en wanneer zij het doen, is het toch in zeer geringe mate. Wanneer men overweegt dat het werk van een klein labuur, op korten tijd afgedaan, het minimum van gevaar oplevert, en dat bovendien artikel 1383 van het Burgerlijk Wetboek door de belanghebbenden altijd kan worden ingeroepen, mag men zich onbekommerd bepalen bij wat de Kamer in eerste lezing heeft aangenomen.

ART. 1, alinea 2.

De bij dit lid voorgestelde wijziging werd aangenomen eenvoudig om eene grondigere herziening bij de tweede lezing toe te laten. In haar eerste verslag, had de middenafdeeling geoordeeld dat de woorden « rechtstreeksche of onrechtstreeksche deelneming aan den arbeid » van het eerste artikel van de wet van 1903, in ruimen zin moesten verklaard worden. Die gedachte heeft de Regeering geleid bij het opmaken van dit amendement. Deze rechtstreeksche of onrechtstreeksche deelneming moet in de wet van 1903 de bedienden niet meer blootstellen aan dezelfde

mette à des risques d'accidents ce qui est plus général. La Section s'est ralliée à cet amendement.

ART. 5.

Cet article est relatif à l'organisation des services médicaux, pharmaceutiques et hospitaliers. La grande question qui domine cette matière est celle du libre choix du médecin. Le rapport initial de la section centrale s'est prononcé à ce sujet. Mais au cours des débats, des remarques fort intéressantes ont été faites dont le Gouvernement s'est inspiré dans la rédaction d'un nouvel amendement.

En même temps, MM. Van Walleghem et consorts ont déposé un amendement qui tout en laissant toute liberté dans le choix de l'organisation du service hospitalier veut assurer à l'ouvrier pour les soins à domicile le choix entre trois médecins à désigner par le chef d'entreprise ou l'assureur d'accord avec les groupements professionnels auxquels sont rattachés les ouvriers.

Des craintes ont été émises sur les difficultés que cette formule pourrait susciter. La section centrale a estimé que la Chambre trouvera dans le premier rapport et dans les discussions antérieures tous les éléments d'appréciation sur ces différentes propositions.

ART. 5bis.

Sur proposition de M. Delattre, en première lecture, a été admis un amendement, modifié dans sa forme par le Gouvernement, prévoyant la remise à la victime d'un certificat médical constatant les lésions. En principe, la section centrale est d'accord à ce sujet avec Monsieur Delattre, mais à la réflexion on peut se demander s'il est bon d'exiger la remise obligatoire de ce certificat, dans tous les cas. On peut craindre que sur certaines nature spécialement émotives, impressionnables, la remise de pareils certificats produise de fâcheux effet. Le Gouvernement estime qu'il serait bon de ne prévoir la remise de ce certificat que si la victime le demande. Il propose en conséquence de rédiger l'article 5bis comme suit :

« Si la victime le demande, le médecin traitant... (le reste comme dans le texte). »

La section centrale est favorable en majorité à cet amendement.

ART. 21.

Tiers responsable.

L'article 21 de la loi du 24 décembre 1903 rappelle que : « indépendamment de l'action résultant de la présente loi, la victime et les ayants droit conservent

risicos als de werklieden; het is voldoende dat zij hen blootstelt aan ongevallen-*risicos*, wat meer algemeen is. De afdeling heeft zich bij dit amendement aangesloten.

ART. 5.

Dit artikel gaat over de organisatie van de medische, pharmaceutische en verplegingsdiensten. De groote vraag in deze kwestie is de vrije keuze van den geneesheer. Het eerste verslag van de middenafdeling heeft zich daarover uitgesproken. Maar bij de bespreking werden zeer belangrijke opmerkingen gemaakt die de Regeering hebben geleid bij het opmaken van een nieuw amendement.

Terzelfdertijd, hebben de heeren Van Walleghem c. s. een amendement ingediend dat, terwijl het alle vrijheid laat voor de keuze van de inrichting van den verplegingsdienst, aan den werkman, voor de verpleging aan huis, de keuze wil laten tusschen drie geneesheeren, aan te duiden door het bedrijfshef of den verzekeraar, in overeenstemming met de bedrijfsgrupeeriugen tot dewelke de arbeiders behooren.

De vrees werd geuit over de bezwaren die deze formule zou kunnen doen oprijzen. De middenafdeling heeft gemeend dat de Kamer in het eerste verslag en in de vroegere debatten al de gegevens zal vinden om over die verschillende voorstellen te oordeelen.

ART. 5bis.

Op voorstel van den heer Delattre, werd in eerste lezing een amendement aangenomen, waarvan de vorm door de Regeering werd gewijzigd, waarbij het afleveren aan den getroffen van een geneeskundig getuigschrift van zijn verwondingen wordt voorzien. In beginsel is de middenafdeling het daarover eens met den heer Delattre, maar bij nadere overweging kan men zich afvragen of het goed is in al de gevallen het verplichte afleveren van dit certificaat te eischen. De vrees bestaat dat op sommige bijzonder gevoelige menschen het afleveren van een dergelijk getuigschrift een nadeeligen invloed kan hebben. De Regeering oordeelt het wenschelijk dat dit getuigschrift enkel zou afgeleverd worden op aanvraag van den getroffen. Zij stelt daarom voor artikel 5bis te doen luiden :

« Wanneer de getroffen het vraagt, kan de behandelende geneesheer... (het overige zooals in den tekst). »

De meerderheid van de middenafdeling neemt dit amendement aan.

ART. 21.

Aansprakelijke derde.

Artikel 21 van de wet van 24 December 1903 luidt : « Onafhankelijk van de rechtsvordering die uit deze wet voortspuit, behouden het slachtoffer en de

contre les personnes responsables de l'accident autres que le chef d'entreprise ou ses ouvriers et préposés le droit de réclamer la réparation du préjudice conformément aux règles du droit commun ».

Mais l'ouvrier qui a touché du patron les indemnités légales pourra-t-il toujours conserver pour lui l'intégralité des indemnités payées par le tiers?

Non, l'article 21 dans son troisième alinéa dispose que : « les dommages-intérêts ne seront en aucun cas cumulés avec ces réparations ».

Le projet du Gouvernement maintient ces principes : il déplace simplement le troisième alinéa et il a raison.

L'article 21 de la loi du 24 décembre 1903 continue : « Le chef d'entreprise sera, le cas échéant, exonéré de ses obligations à concurrence du montant des dommages-intérêts accordés. »

Il s'agit de savoir si la règle ainsi énoncée n'est pas trop absolue et en tous cas de déterminer comment s'opérera cette exonération. La question est apparue jusqu'ici fort délicate, surtout lorsqu'il y a responsabilité partagée entre le tiers d'une part et le patron ou l'ouvrier d'autre part, car à ce sujet la loi de 1903 n'avait rien prévu.

La jurisprudence est restée longtemps incertaine⁽¹⁾. La Cour de cassation a rendu à ce sujet différents arrêts. La Cour avait pour mission de rechercher ce qu'avait voulu le législateur de 1903 et les éléments dont elle disposait étaient fort peu précis. Mais aujourd'hui le Parlement n'est pas lié par ce qui s'est fait en 1903. Il est devant une « tabula rasa ». Améliorant la loi de 1903, il peut en combler les lacunes ou rectifier les erreurs.

En revisant l'article 21, en précisant les règles à suivre, nous ne ferons que répondre à un vœu souvent exprimé.

*
**

1. — Le projet de loi en discussion proposait de modifier l'article 21 comme suit :

« La somme allouée à charge du tiers reconnu totalement responsable et effectivement payée revient au chef d'entreprise ou à l'assureur, à concurrence de l'indemnité forfaitaire mise à sa charge; le surplus revient à la victime ou à ses ayants droit. En cas de responsabilité partagée, le chef d'entreprise ou l'assureur est exonéré du paiement d'une somme égale à 60 % de celle qui, étant mise à la charge du tiers reconnu responsable du dommage matériel de l'accident a été effectivement payée. »

⁽¹⁾ Voir l'énumération des décisions de la jurisprudence dans la *Revue des Accidents du Travail*, 1928, p. 169. Étude de M. Fraipont.

rechtverkrijgenden tegen andere aansprakelijke personen dan het hoofd der onderneming of zijne werklieden en aangestelden, het recht, overeenkomstig de regels van het gemeene recht, vergoeding van de geleden schaden te eischen ».

Maar kan de arbeider, die van den werkgever de wettelijke vergoedingen heeft getrokken, altijd voor zich zelf de geheele som van de door den derde betaalde vergoedingen behouden?

Neen, artikel 21, derde lid, bepaalt : « gewone vergoeding is alleszins onvereinigbaar met de door deze wet voorzienene vergoeding ».

Het Regeeringsontwerp behoudt deze beginselen : het verplaatst eenvoudig het derde lid, en terecht.

Artikel 21 van de wet van 24 December 1903 zegt verder : « Het hoofd der onderneming wordt, bij voorkomend geval, van de hem opgelegde verplichtingen ontslagen, tot het bedrag van de toegekende schadeloosstelling. »

De vraag is of de aldus gestelde regel niet te absoluut is, en in ieder geval te bepalen hoe deze ontslag zal geschieden. De kwestie bleek tot hertoe zeer kiesch te zijn, vooral wanneer de aansprakelijkheid gedeeld wordt tusschen den derde enerzijds, en den werkgever of den arbeider anderzijds; want daarentrent had de wet van 1903 niets voorzien.

De rechtspraak is daarover lang in 't onzekere gebleven⁽¹⁾. Er zijn daarover verschillende arresten van het Hof van Cassatie. Het Hof had voor opdracht te onderzoeken wat de wetgever van 1903 had gewild, en de gegevens waarover het beschikte waren zeer onduidelijk. Maar thans is het Parlement niet gebonden door wat in 1903 werd gedaan. Het staat voor een « tabula rasa ». Met het verbeteren van de wet van 1903, kan het de leemten aanvullen en de fouten herstellen.

Door artikel 21 te herzien, en de te volgen regels nader te bepalen, zullen wij te gemoot komen aan een vaak uitgesproken wensch.

*
**

1. — Het in behandeling zijnde wetsontwerp stelde voor artikel 21 als volgt te wijzigen :

« De ten bezware van den heel aansprakelijk erkenden derde verleende som, die werkelijk werd betaald, komt aan den ondernemer of aan den verzekeraar ten goede, ten beloope van de hem opgelegde forfaitaire vergoeding; het overblijvend gedeelte komt aan den getroffen of de rechthebbenden toe. In geval van gesplitste aansprakelijkheid, wordt de ondernemer of de verzekeraar vrijgesteld van de betaling eener som gelijk aan 60 t. h. van degene, welke den wegens stoffelijke schade van het ongeval gedeeltelijk aansprakelijk erkenden derde opgelegd, werkelijk werd betaald. »

⁽¹⁾ Zie de opsomming van de rechtsbeslissingen in de *Revue des Accidents du Travail*, 1928, bl. 169. Studie van den heer Fraipont.

Cette formule appelle plusieurs critiques :

1° Les deux solutions que le Gouvernement propose en cas de responsabilité totale ou de responsabilité partagée sont inspirées par des principes différents. Aussi, conduisent-elles à des conséquences illogiques :

Exemple : Un ouvrier blessé touche de son patron une indemnité forfaitaire de 60,000 francs. Il obtient d'un tiers totalement responsable de l'accident une indemnité de 50,000 francs.

Le patron pourra réclamer 50,000 francs. Il restera à l'ouvrier 60,000 francs.

Si la responsabilité est partagée, l'ouvrier étant, par exemple, responsable pour 1/4, il touchera d'après le projet du Gouvernement 60,000 francs; plus une part de la somme mise à charge du tiers, soit :

$$\frac{50,000}{4} \times 3 = 37,500 \times \frac{40 = 15,000}{100} \text{ francs.}$$

L'ouvrier toucherait donc plus lorsqu'il a commis une faute que lorsqu'il n'en a pas commise.

2° En cas de responsabilité partagée, l'indemnité versée par le tiers est considérée par le projet comme une aubaine qui se répartit entre le patron et le tiers dans la même proportion que le forfait. Cette idée est erronée. L'ouvrier a droit à l'indemnité payée par le tiers : l'application de la formule aboutit soit à lui enlever une partie de l'indemnité fixée par le juge civil, soit à lui assurer au total plus que ce à quoi il avait droit sur pied de l'article 1383.

Exemples :

a) Supposons une indemnité forfaitaire de 50,000 francs. Le juge civil fixe à 160,000 francs le préjudice réel. Il met 3/4 à charge du tiers soit 120,000 francs.

Le patron prélèvera 72,000 francs ramenés à 50,000 francs, montant de son indemnité forfaitaire.

L'ouvrier touchera en tout 120,000 francs, soit moins que le préjudice total fixé par le juge de droit commun. C'est l'ouvrier qui supporte seul le quart du préjudice qui n'est pas mis à charge du tiers.

b) Supposons une indemnité forfaitaire de 50,000 francs. Le juge civil fixe l'indemnité (art. 1383) à 50,000 francs, dont il met 3/4 à charge du tiers soit 37,500 francs.

Tegen deze formule kunnen verscheidene bedenkingen worden geoppeld.

1° De twee oplossingen die de Regeering voorstelt in geval van geheele aansprakelijkheid of van gedeelde aansprakelijkheid gaan uit van verschillende beginselen. Ook leiden ze tot onlogische gevolgen :

Voorbeeld : Een gekwetste arbeider ontvangt van zijn werkgever eene forfaitaire vergoeding van 60,000 frank. Hij trekt van een geheel aansprakelijken derde, een vergoeding van 50,000 frank.

De werkgever zal 50,000 frank kunnen eischen. De arbeider behoudt 60,000 frank.

Indien de aansprakelijkheid gedeeld is en indien de werkman, bijvoorbeeld, aansprakelijk is tot het beloop van 1/4, dan zal hij, volgens het ontwerp der Regeering 60,000 frank ontvangen, benevens een aandeel van de som, ten laste van den derde, dus :

$$\frac{50,000}{4} \times 3 = 37,500 \times \frac{40 = 15,000}{100} \text{ frank.}$$

De werkman zou dus meer ontvangen wanneer hij een fout bedreven heeft dan wanneer hij er geene bedreef.

2° Ingeval de aansprakelijkheid gedeeld is, dan wordt de vergoeding, uitbetaald door den derde beschouwd, in het ontwerp, als eene buitenkans welke over den werkgever en den derde omgeslagen wordt in dezelfde verhouding als het met de forfaitaire regeling het geval is. Deze gedachte is verkeerd. De werkman heeft recht op de vergoeding, door den derde betaald : de toepassing van de formule loopt hierop uit : ofwel ontnemt zij hem een gedeelte van de vergoeding, door den burgerlijken rechter vastgesteld, ofwel kent zij hem een hoogere totale som toe dan die waarop hij recht had, krachtens artikel 1383.

Voorbeelden :

a) Veronderstellen wij een forfaitaire vergoeding van 50,000 frank. De burgerlijke rechter stelt de werkelijke schade vast op 160,000 frank. Hij brengt 3/4 ten laste van den derde, d. i. 120,000 frank.

De werkgever zal 72,000 frank op deze som afnemen, een som die tot 50,000 frank wordt herleid, beloop van zijn forfaitaire vergoeding.

De werkman zal, alles te zamen genomen, 120,000 frank ontvangen, d. i. minder dan de totale schade, vastgesteld door den rechter van de gemeen recht. Het is de werkman die alleen het vierde van de schade draagt, die niet ten laste van den derde wordt gelegd.

b) Veronderstellen wij een forfaitaire vergoeding van 50,000 frank. De burgerlijke rechter bepaalt de vergoeding (art. 1383) op 50,000 frank, waarvan 3/4 ten laste van den derde worden gelegd, d. i. 37,500 frank.

Si cette somme doit se répartir entre le patron et l'ouvrier, celui-ci touchera 18,750 francs, ce qui, ajouté aux 50,000 francs forfaitaire lui fera 68,750 francs, soit plus que les 50,000 francs fixés par le juge civil comme préjudice total.

Cette formule doit donc être écartée.

Elle le fut au premier vote par la Chambre qui adopta sans discussion l'amendement suivant déposé par M. De Winde : cet amendement reproduit exactement celui proposé en conclusion d'une étude publiée sous la signature de M. Fraipont dans la *Revue des Accidents du travail* en août 1928. En voici le texte :

« Le chef d'entreprise sera exonéré de ses obligations forfaitaires à concurrence de ce dont la somme des indemnités forfaitaires et des dommages et intérêts payés par le tiers à la victime ou aux ayants droit dépasserait la réparation à laquelle les intéressés auraient eu droit si les obligations de toutes les personnes éventuellement responsables de l'accident avaient été réglées selon les dispositions du droit commun. »

Nous examinerons cet amendement plus loin.

**

Postérieurement au vote en première lecture, votre rapporteur reçut la note ci-après :

« Modifications à apporter à l'article 21 de la loi du 24 décembre 1903.

» Examinons d'abord le cas où il y a responsabilité totale du tiers.

» En principe, l'indemnité forfaitaire n'est plus due puisqu'il est reconnu qu'il n'y a plus accident du travail au sens de la loi. Donc, dans ce cas, quel que soit d'ailleurs le montant des dommages-intérêts, il devrait y avoir retour au chef d'entreprise (ou à l'assureur) de l'intégralité de l'indemnité forfaitaire.

» Mais en fait, on ne peut guère concevoir que si les dommages-intérêts sont inférieurs à cette dernière indemnité, ou bien encore s'ils ne sont pas *effectivement payés* par un tiers insolvable, la victime soit privée de tout ou partie de l'indemnité forfaitaire. En effet, dans le cadre de la loi de 1903, cette indemnité forfaitaire était reconnue due par le patron, sous réserve du résultat d'une action intentée en vertu de l'article 1383 du Code civil. Aussi bien est-ce le plus souvent le patron, ou l'assureur, qui prend l'initiative de cette action et, ainsi que le dit l'article 21, *à ses risques et périls*. Donc, à notre avis, le texte du projet peut être maintenu.

Indien deze som moet omgeslagen worden over den werkgever en den werkman, dan zal deze 18,750 frank ontvangen, waarbij gevoegd wordt de forfaitaire som van 50,000 frank, hetgeen een totaal bedrag van 68,750 frank zal uitmaken, dat de 50,000 frank overschrijdt welke door den burgerlijken rechter als totale schade is vastgesteld.

Deze formule moet dus afgewezen worden.

Zij werd afgewezen bij de eerste stemming, door de Kamer, die zonder bespreking het hierna volgende amendement van den heer De Winde aannam; dit amendement is woordelijk hetzelfde als hetgeen, ten besluit van een studie van den heer Fraipont, verschenen in de *Revue des Accidents du Travail* in Augustus 1928 werd voorgesteld. Zichier deze tekst :

« Het bedrijfshoofd wordt van zijne forfaitaire verplichtingen vrijgesteld ten beloope van het bedrag waarmede de som van de forfaitaire vergoedingen en schadeloostellingen door den derde betaald aan het slachtoffer of aan diens rechthebbenden, de schadevergoeding mocht overschrijden, waarop de betrokkenen mochten aanspraak hebben, indien de verplichtingen van al de eventueel voor het ongeval aansprakelijke personen waren geregeld geworden op grond van het gemeen recht ».

Wij zullen dit amendement verder onderzoeken.

**

Na de stemming in eerste lezing, ontving uw verslaggever de volgende nota :

« Wijziging te brengen in artikel 21 der wet van 24 December 1903.

» Onderzoeken wij vooreerst het geval waarin de derde geheel aansprakelijk is.

» Principiël is de forfaitaire vergoeding niet meer verschuldigd, vermits erkend wordt dat er geen sprake meer is van een arbeidsongeval zooals de wet het bedoelt. In dit geval, dus, welk het bedrag van de schadeloosstelling wezen, zou aan het bedrijfshoofd — of aan den verzekeraar — de geheele forfaitaire vergoeding moeten terugbetaald worden.

» In feite, echter kan men niet aannemen dat, indien de schadeloosstelling minder beloopt dan deze laatste vergoeding, ofwel indien zij niet *werkelijk betaald* wordt door een onvermogenenden derde, het slachtoffer het recht zou verliezen op de geheele of gedeeltelijke forfaitaire vergoeding. Inderdaad, in het kader der wet van 1903, werd erkend dat de forfaitaire vergoeding verschuldigd was door den werkgever, mits voorbehoud van de uitspraak volgende op een geding ingesteld krachtens artikel 1383 van het Burgerlijk Wetboek. Het is evenwel meestal de werkgever of de verzekeraar die een geding instellen. En dit, zooals artikel 21 zegt, *op eigen risico*. Dus kan, onzes inziens, de tekst van het ontwerp worden behouden.

» Passons à l'examen du cas où il y a *responsabilité partagée*.

» Dans ce cas, il subsiste, pour employer une expression familière destinée à préciser la pensée, un *morceau d'accident du travail*. Il est donc logique que le chef d'entreprise intervienne encore, c'est-à-dire *qu'il paye lui-même une certaine somme au titre d'indemnité forfaitaire*.

» Le système du projet ne sera pas, dans l'application, conforme à ce principe.

» *Exemples de cas* (relativement nombreux) :

» L'indemnité forfaitaire due par le chef d'entreprise est fixée, *en capital*, à 50,000 francs. Mais voici que la responsabilité d'un tiers, évaluée aux trois quarts (dans le cadre de la loi civile) l'oblige à payer 100,000 francs. Par application de l'article 21, modifié par le projet, le chef d'entreprise, ou l'assureur, est exonéré de 60,000 francs. Non seulement il ne doit plus rien, mais il fait un *bénéfice* de 10,000 francs. Ce n'est pas tolérable et l'article du projet doit être amendé.

» On pourrait songer à y inscrire, pour précision, une disposition selon laquelle le remboursement au chef d'entreprise ne peut, en aucun cas, dépasser le montant de l'indemnité forfaitaire. Mais cela n'est pas suffisant, puisque, contrairement au principe énoncé plus haut, le chef d'entreprise sera souvent exonéré de toute charge. Or, il doit quelque chose, *dans la limite de la partie de responsabilité que le tiers n'a pas encourue*.

» Et voici que s'indique une solution, qui serait juste, conforme à la loi. Elle est d'application *extrêmement simple à tous les cas*, et ce n'est pas son moindre mérite. La voici :

» L'indemnité forfaitaire à la charge du chef d'entreprise sera, en cas de responsabilité partagée, réduite dans la proportion du degré de la responsabilité qui incombe au tiers.

» *Exemple :*

» L'indemnité forfaitaire est fixée à 60,000 francs. Mais à la suite d'une action intentée dans les conditions de droit commun, un tiers est reconnu responsable, pour les trois quarts. Ainsi donc, l'accident du travail qui, sans l'intervention du tiers, était égal à l'unité, est réduit à un quart. Dès lors, la réparation incombant au chef d'entreprise doit être, elle aussi, réduite à un quart. Dans le cas supposé, le patron *ne devra donc plus que* $60,000 = 15,000$ francs. Mais

4

il devra quelque chose.

» Onderzoeken wij het geval wanneer de *aansprakelijkheid gedeeld* is.

» In dit geval blijft, hetgeen men kan heeten « *een deel arbeidsongeval* » over. Het is dus logisch dat het bedrijfshoofd nog tusschenkome, d. i. dat *hij zelf een zeker bedrag belale, als forfaitaire vergoeding*.

» Het stelsel van het ontwerp zal, bij de toepassing, niet beantwoorden aan dit principe.

» *Voorbeelden* (de gevallen zijn betrekkelijk weinig talrijk) :

» De forfaitaire vergoeding verschuldigd door het bedrijfshoofd wordt, *in kapitaal*, op 50,000 frank vastgesteld. Doch nu komt de aansprakelijkheid van een derde, vastgesteld op de drie vierde (binnen het kader der burgerlijke wet) hem verplichten 100,000 frank te betalen. Bij toepassing van artikel 21, gewijzigd door het ontwerp, komt aan het bedrijfshoofd of aan den verzekeraar, eene ontlasting ten goede van 60,000 frank. Niet alleen is hij dus niets meer verschuldigd, doch hij strijkt ook nog een *winst* op van 10,000 frank. Het is niet aan te nemen en het artikel van het ontwerp moet gewijzigd worden.

» Om den tekst duidelijker te maken, zou men een bepaling kunnen inlasschen, volgens welke de terugbetaling aan het bedrijfshoofd, in geen enkel geval, het bedrag van de forfaitaire vergoeding mag overschrijden. Doch dit is niet voldoende, vermits het bedrijfshoofd, in strijd met vorenvermeld principe, dikwijls van allen last zal ontslagen zijn. Hij is nochtans iets verschuldigd, *binnen de perken van dat deel der aansprakelijkheid, dat niet op den derde rust*.

» En ziehier misschien een oplossing, welke rechtvaardig zijn zou en overeenkomstig met de wet. Zij zou *uiterst gemakkelijk op alle gevallen* kunnen toegepast worden en dat is wel haar grootste verdienste. Ziehier :

» De forfaitaire vergoeding ten laste van het bedrijfshoofd zal, in geval van gedeelde aansprakelijkheid, verminderd worden in verhouding tot den graad van de aansprakelijkheid ten laste van den derde.

» *Voorbeeld :*

» De forfaitaire vergoeding wordt op 60,000 frank vastgesteld. Maar ten gevolge van een rechtsvordering ingesteld op grond van het gemeen recht, wordt een derde aansprakelijk gevonden voor de drie vierde. Bijgevolg wordt het arbeidsongeval hetwelk, zonder de tusschenkomst van den derde gelijk staat met de eenheid, tot een vierde verminderd. De vergoeding, welke ten laste van het bedrijfshoofd valt moet dan ook met een vierde verminderd worden. In het onderhavig geval, zal de patroon dus *nog slechts* $60,000 = 15,000$ frank moeten betalen.

4

Maar hij zal toch iets verschuldigd zijn.

» Il doit être entendu qu'en tout cas, le total des sommes effectivement touchées par la victime ne sera pas inférieur au montant de l'indemnité forfaitaire. Car on conçoit que le droit à cette dernière indemnité ayant été reconnu en vertu des dispositions de la loi sur les accidents du travail, ne puisse être amoindri à la suite d'une action de droit commun, destinée uniquement à procurer à la victime une réparation plus élevée.

» *Projet d'amendement* (art. 21 de la loi du 24 décembre 1903).

» Substituer au texte voté en première lecture commençant par les mots : « Le chef d'entreprise sera exonéré... » et se terminant par les mots : « selon les dispositions du droit commun » le texte suivant :

» La somme mise à charge du tiers reconnu totalement responsable et effectivement payée par celui-ci, revient au chef d'entreprise ou à l'assureur à concurrence de l'indemnité forfaitaire; le surplus revient à la victime ou aux ayants droit. En cas de responsabilité partagée, l'indemnité forfaitaire à la charge du chef d'entreprise ou de l'assureur est réduite dans la proportion du degré de la responsabilité qui incombe au tiers.

» En aucun cas, le total des sommes effectivement touchées par la victime ne sera inférieur au montant de l'indemnité forfaitaire. »

Cette note part du principe que dès qu'un tiers est déclaré responsable, il n'y a plus « accident de travail » au sens de la loi du 24 décembre 1903. Si le tiers n'est que partiellement responsable, il y a, dit la note, un « morceau » d'accident qui échappe à la loi de 1903.

Cette manière de voir est complètement erronée, elle repose sur un sophisme.

L'on invoque l'article premier dernier alinéa de la loi qui dit : « L'accident survenu dans le cours de l'exécution du contrat de travail est présumé jusqu'à preuve contraire survenu par le fait de cette exécution. »

« Jusqu'à preuve contraire » dit-on. Or, le jugement qui déclare un tiers complètement responsable prouve que l'accident n'est pas survenu par le fait de l'exécution du contrat de travail.

Erreur : Si un apprenti envoyé par son patron pour une course urgente dans la circulation intensive des rues de la capitale est touché par une auto maladroitement conduite par un tiers, peut-on dire, par le seul fait que le tiers serait condamné pour blessure par imprudence que l'accident devrait être considéré

» Het moet echter verstaan zijn, dat in alle geval, het gezamenlijk bedrag van de sommen welke de getroffene werkelijk zal opstrijken niet minder bedrage dan dit van de forfaitaire vergoeding. Immers, men zal begrijpen, dat aan het recht op deze laatste vergoeding, na dat het krachtens de bepalingen van de wet op de arbeidsongevallen erkend werd, geen afbreuk mag gedaan worden ten gevolge van een rechtsvordering van gemeen recht, welke uitsluitend ten doel heeft voor den getroffene een hooger vergoeding los te maken.

» *Ontwerp van amendement* (art. 21 van de wet van 24 December 1903).

» Den tekst in eerste lezing aangenomen en beginnende met de woorden : « Het bedrijfshoofd wordt van zijne forfaitaire... » en eindigende met de woorden : « op grond van het gemeen recht » door den volgende tekst vervangen :

» De som ten laste gelegd van den derde, die heelemaal aansprakelijk erkend werd en door dezen werkelijk betaald werd, komt toe aan het bedrijfshoofd of aan den verzekeraar ten beloope van de forfaitaire vergoeding; het overschot komt toe aan den getroffene of aan de rechthebbenden. In geval van gedeelde aansprakelijkheid, wordt de forfaitaire vergoeding ten laste van het bedrijfshoofd of van den verzekeraar verminderd in verhouding tot den graad van de aansprakelijkheid, ten laste van den derde.

» In geen geval, mag het gezamenlijk bedrag van de sommen, door den getroffene werkelijk getrokken, minder bedragen dan het bedrag van de forfaitaire vergoeding. »

Deze nota gaat uit van het beginsel, dat van het oogenblik dat een derde aansprakelijk gesteld wordt, er geen « arbeidsongeval » meer is volgens den zin van de wet van 24 December 1903. Indien de derde maar gedeeltelijk aansprakelijk is, is er, volgens de nota, een « deel » van ongeval, dat niet onder de wet van 1903 valt.

Deze zienswijze is volkomen verkeerd, zij berust op een drogreden.

Men beroept zich op het eerste artikel, laatste alinea van de wet, dat luidt : « Het ongeval, in den loop van de uitvoering der arbeidsovereenkomst voorgekomen, wordt, zoolang het tegendeel niet is bewezen, verondersteld te zijn veroorzaakt door die uitvoering. »

« Zoolang het tegendeel niet is bewezen », zegt men. Welnu, het vonnis waarbij een derde heelemaal aansprakelijk gesteld wordt, is het bewijs, dat het ongeval niet voorgekomen is door het feit van de uitvoering der arbeidsovereenkomst.

Dit is een dwaling. Indien een leerjongen door zijn werkgever voor een dringende boodschap uitgezonden door het uiterst druk verkeer in de straten der hoofdstad, door een auto getroffen wordt, welke door een onhandigen derde bestuurd wordt, mag men dan zeggen, door het feit alleen, dat de derde

comme n'étant pas survenu par le fait de l'exécution du contrat de travail?

Evidemment non.

L'on conçoit qu'on écarte l'application du risque professionnel si l'ouvrier s'était livré à des jeux, parce qu'alors il ne travaillait pas, ou si la foudre frappe un ouvrier au cours du travail parce que la foudre pouvait tout aussi bien le frapper chez lui. Encore à ce sujet doit-on faire des distinctions.

Mais dès que l'accident a un rapport quelconque avec les fonctions de l'ouvrier, il doit être considéré comme survenu par le fait de l'exécution du contrat de travail.

Il en serait ainsi d'un accident imputable à un cas fortuit si ce dernier a un rapport avec l'exécution du contrat de travail (Namèche, n° 52) par exemple, si un terrain s'affaisse contre toute prévision.

A fortiori, doit-on admettre que l'accident causé par un tiers proclamé coupable d'une faute peut constituer un accident du travail.

D'ailleurs, la loi l'a décidé ainsi et cela suffit.

L'article 21 dit : « Indépendamment de l'action résultant de la présente loi, la victime et les ayants droit conservent contre les personnes responsables, etc... » S'il n'y avait pas accident du travail, comment expliquer que l'exonération serait subordonnée à la condition que l'indemnité soit effectivement payée et qu'elle soit au moins égale à l'indemnité forfaitaire?

Nous pourrions invoquer les auteurs.

Nous ne croyons pas devoir insister et nous nous résumons comme suit : S'il y a accident de travail, le patron doit payer sauf son recours. S'il n'y a pas accident de travail, le patron ne doit rien payer et n'a aucun recours.

Nous constaterons tantôt qu'en fait la formule proposée et que nous venons de combattre en tant qu'elle est basée sur une considération juridique inexacte, aboutit à peu près aux mêmes résultats que la formule que nous préconiserons pour terminer. Il en sera ainsi dans tous les cas où l'indemnité civile s'élèvera approximativement à 100 % de l'indemnité forfaitaire, celle-ci représentant 50, 66,66 ou 80 % du préjudice forfaitaire. Mais dès que l'indemnité civile est sensiblement plus importante ou sensiblement moindre que l'indemnité forfaitaire portée à 100 %, nous nous trouvons en présence d'anomalies flagrantes. En effet, par le fait que l'indemnité civile mise à charge du tiers partiellement responsable est réduite dans une certaine mesure, on réduit l'indemnité forfaitaire dans la même proportion.

zou veroordeeld worden wegens kwetsuren door onvoorzichtigheid, dat het ongeval moet beschouwd worden als zijnde niet voorgekomen door het feit van de naleving der arbeidsovereenkomst?

Natuurlijk niet.

Het is te begrijpen, dat men de toepassing van het bedrijfsrisico niet inroept indien de werkman aan 't spelen was, omdat hij dan niet werkte, of indien een werkman door den bliksem getroffen werd gedurende het werk, omdat hij evengoed thuis door den bliksem had kunnen getroffen worden. In dit geval moet er dan nog onderscheid gemaakt worden.

Maar van 't oogenblik dat een ongeval eenig verband heeft met de bezigheid van den werkman, moet het beschouwd worden als zijnde voorgekomen door het feit van de uitvoering der arbeidsovereenkomst.

Dit zou het geval zijn met een ongeval te wijten aan een toeval, indien dit laatste eenig verband heeft met de naleving van de arbeidsovereenkomst (Namèche, n° 52), bijvoorbeeld, indien een grond onvoorzien instort.

A fortiori, moet men aannemen, dat het ongeval veroorzaakt door een derde die schuldig aan een fout bevonden wordt, als een arbeidsongeval mag beschouwd worden.

Trouwens, bij de wet werd zulks beslist en dit volstaat.

Artikel 21 luidt : « Onverminderd de rechtsvordering voortvloeiende uit deze wet, behouden de getroffen en de rechthebbenden het recht, om tegen de personen verantwoordelijk, enz... » Indien er geen arbeidsongeval was, hoe dan uitgelegd, dat de ontlasting zou afhankelijk gesteld worden van de waarde, dat de vergoeding werkelijk betaald werd en dat zij tenminste zooveel als de forfaitaire vergoeding zou bedragen?

Wij zouden ons kunnen beroepen op de rechtskundigen.

Wij meenen echter niet te moeten aandringen en wij herhalen beknopt wat wij gezegd hebben : Indien er arbeidsongeval is moet de werkgever betalen behalve zijn verhaal. Indien er geen arbeidsongeval is, heeft de werkgever niets te betalen en treft hem geen verhaal.

Wij zullen straks zien, dat in feite de voorgestelde formule welke wij zoo pas betreden hebben voor zoover zij berust op een onjuiste juridische overweging, tot bijna dezelfde uitslagen leidt als de formule welke wij, om te sluiten, zullen aanprijzen. Dit zal aldus geschieden telkens als de burgerlijke vergoeding ongeveer 100 t. h. van de forfaitaire vergoeding zal bedragen, deze zijnde 50, 66,66 of 80 t. h. van het forfaitaire nadeel. Doch van zoodra de burgerlijke vergoeding merklijk meer of minder bedraagt dan de forfaitaire vergoeding gebracht op 100 t. h., dan staan wij tegenover klaarblijkende onregelmatigheden. Immers, door het feit dat de burgerlijke vergoeding, ten laste gelegd van een derde die gedeeltelijk aansprakelijk is, in zekere mate vermindert wordt, zoo wordt in dezelfde verhouding de forfaitaire vergoeding verlaagd.

Or, il n'y a aucun rapport entre l'indemnité civile et l'indemnité forfaitaire : l'une peut-être beaucoup plus modique ou beaucoup plus importante que l'autre suivant les cas.

Supposons une indemnité forfaitaire de 50,000 francs payée par le patron.

Si le tiers est responsable pour $\frac{1}{2}$ (moitié), le patron pourra toujours réclamer 25,000 francs.

Or, de quoi l'ouvrier est-il privé par le fait que le tiers n'est responsable que pour $\frac{1}{2}$? Il est privé de la moitié du montant de l'indemnité civile. Celle-ci peut être de 10,000 ou de 100,000 francs ou même davantage; le patron pourra invariablement réclamer 25,000 francs, c'est-à-dire, parfois trop, parfois trop peu.

Le droit du patron ou de l'assureur n'est donc en aucune corrélation avec les droits à régler entre eux et l'ouvrier.

A quelle formule faut-il donc recourir?

Nous croyons que les principes de droit ne permettraient pas à eux seuls de fixer une formule définitive et certaine. Déjà, dans la détermination des droits respectifs du patron et de l'ouvrier vis-à-vis de l'indemnisation forfaitaire, des considérations d'ordre social ou équitables ont influencé la décision du législateur.

Il y a donc lieu de libeller la formule aussi équitablement que possible, en s'inspirant de tous les éléments du problème.

*
**

Quelques considérations préalables sont à rappeler :

La loi de 1903 accorde une indemnité basée uniquement sur la privation de salaire. En vertu de l'article 1383 l'ouvrier pourra non seulement réclamer la réparation du préjudice matériel, mais encore la réparation du préjudice moral.

Écartons ce dernier et considérons uniquement le préjudice matériel dérivant de la diminution de la capacité de travail.

La loi fixe une indemnité forfaitaire.

Le Code civil assure une réparation adéquate au préjudice réellement subi.

Théoriquement, ce préjudice sera égal au préjudice forfaitaire multiplié par deux, si le forfait est de 50 %. (Nous raisonnerons pour plus de facilité en nous basant sur un forfait de 50 %. La solution serait identique sur pied de l'indemnité à 66,66 %.)

En fait, l'indemnité basée sur l'article 1383 pourra être inférieure et même tomber à zéro. C'est ce qui pourrait arriver dans le cas où l'ouvrier serait blessé la veille du jour où il allait quitter l'usine pour entrer à l'hospice. Dans ce cas, la victime subirait un préju-

Nu, er bestaat geen verband tusschen de burgerlijke vergoeding en de forfaitaire vergoeding : volgens de gevallen, kan de eene veel geringer of veel aanzienlijker zijn dan de andere.

Onderstellen wij eene forfaitaire vergoeding van 50,000 frank door den patroon betaald.

Is de derde aansprakelijk voor de helft, dan kan de patroon steeds 25,000 frank opeischen.

Nu, waarvan wordt de werkman beroofd door het feit dat de derde slechts voor de helft aansprakelijk is? Hij wordt beroofd van de helft van het bedrag der burgerlijke vergoeding. Deze kan bedragen 10,000 tot 100,000 frank of zelfs meer; de patroon kan onveranderlijk 25,000 frank eischen, dat is te zeggen, soms te veel, soms te weinig.

Het recht van den patroon of van den verzekeraar staat dus niet in verhouding tot de rechten welke moeten geregeld worden tusschen hen en den werkman.

Welke formule moet dus aangenomen worden ?

Wij meenen dat de rechtsbeginselen, op zich zelf genomen, niet toelaten eene definitieve en vaste formule te bepalen. Reeds in de vaststelling der respectievelijke rechten van patroon en werkman tegenover de forfaitaire vergoeding hebben beschouwingen van sociaal aard of van rechtmatigheid hun invloed doen gelden op de beslissing van den wetgever.

De formule moet dus, steunend op al de factoren van het vraagstuk, zoo rechtvaardig mogelijk zijn.

*
**

Vooraf moeten enkele beweeggronden naar voren worden gebracht :

De wet van 1903 verleent eene vergoeding, enkel gesteund op de berooving van loon. Krachtens artikel 1383 kan de werkman niet enkel vergoeding wegens stoffelijke schade, maar ook wegens zedelijke schade eischen.

Wij zullen dit laatste ter zijde laten en enkel beschouwen de stoffelijke schade welke voortspuit uit de vermindering van werkbekwaamheid.

De wet bepaald eene forfaitaire vergoeding.

Het Burgerlijk Wetboek kent eene schadeloosstelling toe die juist gelijk staat met het werkelijk geleden nadeel.

Theoretisch zal de schade gelijk zijn aan de forfaitaire schade vermenigvuldigd met twee, indien de overeenkomst zegt 50 t. h. (Gemakshalve zullen wij tot grondslag onzer redenering nemen eene overeenkomst van 50 t. h. De oplossing zal dezelfde wezen op grond van eene vergoeding van 66.60 t. h.)

Feitelijk kan de vergoeding, gesteund op artikel 1383 minder zijn en zelfs tot nul vallen. Dat zou bij voorbeeld kunnen het geval zijn, wanneer de werkman gekwetst wordt daags vóór dat hij de fabriek zou verlaten om naar het godshuis te gaan. In dit geval

dice moral dont elle serait indemnisée, mais son préjudice moral serait discuté.

Ceci dit, abordons la difficulté :

Supposons une indemnité forfaitaire qui, transformée en capital, serait égale à 50,000 francs.

Le préjudice réel, calculé sur pied de l'article 1383 du Code civil, pourrait être de 100,000 francs comme il pourrait être de 0 franc.

En toute hypothèse, le patron doit payer 50,000 francs même si le préjudice réel était nul, et même si, l'indemnité étant importante, le tiers ne payait pas.

Dès que l'ouvrier a touché l'indemnité totale fixée par le juge civil comme représentative du préjudice subi, le patron doit pouvoir réclamer le remboursement de ce qu'il a payé forfaitairement pour autant toutefois que l'indemnité civile ne soit pas inférieure à l'indemnité forfaitaire. L'ouvrier est donc protégé par deux minima: 1° il a toujours droit de conserver intégralement l'indemnité civile; 2° si celle-ci était inférieure à l'indemnité forfaitaire, celle-ci constituerait un minimum.

Nous verrons par des exemples que cette solution qui ne fut d'ailleurs jamais discutée ne prête à aucune critique.

Trois exemples :

A. — Si un tiers totalement responsable paie 100,000 francs, l'ouvrier aura touché :

De son patron . . .	fr.	50,000
Du tiers		100,000
Total . . .		fr. 150,000

pour un préjudice total et réel de 100,000 francs. Le patron doit pouvoir reprendre ses 50,000 francs. L'ouvrier aura son compte.

B. — Si l'ouvrier n'obtient que 80,000 francs du tiers, il aura touché de son patron 50,000 francs et du tiers 80,000 francs, soit 130,000 francs. Quel sera dans ce cas le droit du patron?

Sur pied de la loi de 1903, et conformément à l'équité, le patron doit pouvoir reprendre ses 50,000 francs pour deux raisons :

1° Le tribunal civil a déclaré que le préjudice total n'était que de 80,000 francs. C'est ce que l'ouvrier conservera;

2° Si le préjudice réel était nul, le patron devrait toujours payer les 50,000 francs : il en serait de même si le tiers était insolvable.

zou de getroffen een zedelijk nadeel ondergaan waarvoor hij vergoeding zou bekomen, maar zijn zedelijk nadeel zou betwist worden.

En nu vatten wij de moeilijkheid aan :

Onderstellen wij eene forfaitaire vergoeding die, omgezet in kapitaal, 50,000 frank zou bedragen.

De werkelijke schade, berekend op grond van artikel 1383 van het Burgerlijk Wetboek, kan 100,000 frank bedragen, maar ook 0 frank.

In alle geval moet de patroon 50,000 frank betalen, zelfs indien de werkelijke schade nul is, en zelfs indien, de vergoeding aanzienlijk zijnde, de derde niet zou betalen.

Van zodra de werkman de totale vergoeding heeft getrokken, welke door den burgerlijken rechter werd vastgesteld als zijnde gelijk aan de geleden schade, moet de patroon de terugbetaling kunnen eischen van wat hij bij overeenkomst betaald heeft, in zoverre evenwel de burgerlijke vergoeding niet beneden de forfaitaire vergoeding staat. De werkman wordt dus met twee minima beschermd : 1° hij heeft steeds het recht de burgerlijke vergoeding in haar geheel te behouden; 2° is deze lager dan de forfaitaire vergoeding, dan is deze een minimum.

Met voorbeelden aan de hand zullen wij zien dat deze oplossing, die trouwens nooit werd betwist, tot geene critiek aanleiding geeft.

Drie voorbeelden :

A. — Indien een derde, geheel aansprakelijk zijnde, 100,000 frank betaalt, zal de werkman trekken :

Vanwege zijn patroon . . .	fr.	50,000
Vanwege den derde		100,000
Tzamen . . .		fr. 150,000

voor een totaal en werkelijk nadeel van 100,000 frank. De patroon moet zijn 50,000 frank kunnen terug krijgen. En de werkman heeft wat hem toekomt.

B. — Indien de werkman slechts 80,000 frank bekomt van den derde, zal hij 50,000 frank trekken van zijn patroon en 80,000 frank van den derde, hetzij 130,000 frank. Welk is in dit geval het recht van den patroon?

Op grond der wet van 1903 en rechtmatigheidshalve moet de patroon zijne 50,000 frank kunnen terugkrijgen om twee redenen :

1° De burgerlijke rechtbank heeft verklaard dat het geheele nadeel slechts 80,000 frank bedroeg. Deze som moet de werkman behouden;

2° Ware de werkelijke schade nul, dan nog moest de patroon de 50,000 frank betalen; hetzelfde zou geschieden indien de derde onvermogen was.

C. — Supposons que l'ouvrier n'obtienne que 10,000 francs devant le tribunal civil à titre d'indemnité totale.

Il aura touché : de son patron . . . fr.	50,000
du tiers	10,000
Total . . . fr.	60,000

Quoique le préjudice réel ne soit que de 10,000 francs, l'ouvrier pourra en vertu du forfait conserver les 50,000 francs. Dès lors, les 10,000 francs doivent être attribués au patron.

Il en est d'autant plus ainsi qu'en fait il arrivera que l'ouvrier pourra réclamer du tiers une indemnité supérieure au double de l'indemnité forfaitaire : par exemple quand la victime était un apprenti. La totalité de cette indemnité supplémentaire appartiendra dans ce cas à l'ouvrier, le droit de recours du patron étant limité à l'indemnité qu'il a payée.

Dans cette formule, l'ouvrier bénéficie du maximum de sécurité et d'avantages.

L'on aboutit donc en équité, en cas de responsabilité totale du tiers, à la formule déjà consacrée par la loi du 24 décembre 1903, maintenue par le projet du Gouvernement et les autres formules, notamment la formule votée en première lecture.

*
**

Quid en cas de responsabilité partagée?

Encore une fois, le patron doit en toute hypothèse payer l'indemnité forfaitaire.

La seule question qui se pose est celle de savoir quel est son droit sur l'indemnité payée par le tiers.

Si le tribunal a décidé que le tiers était responsable pour une certaine quotité, qui est responsable pour le reste? Ce ne peut être que le patron, l'ouvrier ou le cas fortuit.

Ici deux solutions se présentent :

1. — *Amendement de Winde* : rappelons-en les termes :

« Le chef d'entreprise sera exonéré de ses obligations forfaitaires à concurrence de ce dont la somme des indemnités forfaitaires et des dommages et intérêts payés par le tiers à la victime ou aux ayants droit dépasserait la réparation à laquelle les intéressés auraient eu droit si les obligations de toutes les personnes éventuellement responsables de l'accident avaient été réglées selon les dispositions du droit commun. »

C. — Onderstellen wij dat de werkmán bij de burgerlijke rechtbank slechts 10,000 frank bekomt als totale vergoeding.

Hij zal trekken :

Vanwege zijn patroon . . . fr.	50,000
Vanwege den derde	10,000
Tezamen . . . fr.	60,000

Ofschoon de werkelijke schade slechts 10,000 frank bedraagt, kan de werkmán nochtans, krachtens de overeenkomst, de 50,000 frank behouden. En dan moet natuurlijk de som van 10,000 frank aan den patroon worden toegekend.

En des te meer daar het in feite gebeuren zal dat de werkmán van den derde eene vergoeding zal kunnen eischen, die meer dan het dubbel bedraagt van de forfaitaire vergoeding : bij voorbeeld wanneer de getroffene een leerjongen is. Geheel deze aanvullende vergoeding zal in dit geval aan den werkmán toekomen, vermits het recht van verhaal voor den patroon beperkt is bij de door hem betaalde vergoeding.

Met deze formule geniet de werkmán het maximum van veiligheid en van voordeel.

Billijkheidshalve komt men dus, in geval van geheele aansprakelijkheid van den derde, tot de door de wet van 24 December 1903 reeds bekrachtigde formule, welke behouden wordt door het Regeeringsontwerp en de andere formules, namelijk de in eerste lezing aangenomen formule.

*
**

Quid in geval van gedeelde aansprakelijkheid?

In alle geval moet de patroon de forfaitaire vergoeding betalen.

De eenige vraag die oprijst is te weten welk zijn recht is op de door den derde betaalde vergoeding.

Heeft de rechtbank beslist dat de derde aansprakelijk is voor een zeker deel, wie is dan aansprakelijk voor het overige? Dit kan enkel wezen de patroon, de werkmán of het toeval.

Hier worden twee oplossingen voorgesteld :

1. — *Amendement De Winde*, luidend :

« Het bedrijfshoofd wordt van zijne forfaitaire verplichtingen vrijgesteld ten beloope van het bedrag waarmede de som van de forfaitaire vergoedingen en der schadeloosstellingen door den derde betaald aan het slachtoffer of aan diens rechthebbenden de schadevergoeding mocht overschrijden, waarop de betrokkenen mochten aanspraak hebben, indien de verplichtingen van al de eventueel voor het ongeval aansprakelijke personen waren geregeld geworden op grond van het gemeen recht. »

Cette formule a le tort grave de faire renaitre entre patron et ouvrier la question de leur responsabilité

Prenons le même exemple :

Indemnité forfaitaire fr.	50,000
Indemnité civile (1383)	100,000
Dont 3/4 à charge du tiers, soit . . .	75,000
L'ouvrier touche du patron . . . fr.	50,000
du tiers	75,000
Total . . . fr.	125,000

Quel sera le droit du patron?

Tout dépend, dit l'amendement voté en première lecture, de la question de savoir qui est responsable en même temps que le tiers.

Si c'est le patron, les comptes se régleront comme suit :

L'indemnité totale calculée d'après le droit commun devrait être de 100,000 francs.

L'ouvrier a touché fr.	125,000
Il doit rembourser au patron . . .	25,000

Si c'est l'ouvrier, les comptes s'établissent comme suit :

L'indemnité calculée d'après le droit commun devait être pour l'ouvrier de 75,000 francs car il était responsable pour 1/4.

L'excédent entre cette somme et le total des indemnités civiles et forfaitaires est de 50,000 francs. C'est ce qu'il devra rembourser au patron.

La bataille va donc s'engager à nouveau entre le patron et l'ouvrier au sujet de leur responsabilité respective.

Dans cette bataille, l'ouvrier se trouvera dans une situation inférieure, car il y a une hypothèse qu'on perd de vue, c'est que l'accident peut être imputable pour 1/4 au cas fortuit. Or, le patron n'est responsable ni de la faute de l'ouvrier ni du cas fortuit.

Dès lors, les comptes s'établiraient comme suit :

L'ouvrier a touché : du patron . fr.	50,000
du tiers	75,000
Total . . . fr.	125,000

Si, pour reprendre les expressions de l'amendement, les obligations de toutes les personnes éventuellement responsables de l'accident étaient réglées selon le droit commun, l'ouvrier toucherait uniquement 75,000 francs, car le patron n'est pas responsable du cas fortuit.

Deze formule biedt het ernstig bezwaar tussehen werkgever en arbeider het vraagstuk van hunne aansprakelijkheid weer te doen oprijzen.

Nemen wij hetzelfde voorbeeld :

Forfaitaire vergoeding fr.	50,000
Burgerlijke vergoeding (1383) . . .	100,000
Waarvan 3/4 ten laste van den derde, hetzij	75,000
De arbeider trekt van den werkgever	50,000
De arbeider trekt van den derde . . .	75,000

Tezamen . . . fr. 125,000

Welk zal het recht zijn van den werkgever?

Alles hangt af, zegt het amendement, in eerste lezing aangenomen, van de vraag : wie is aansprakelijk tegelijkertijd als de derde.

Indien het de werkgever is dan wordt de rekening geregeld als volgt :

De gezamenlijke vergoeding berekend naar het gemeen recht, zou moeten 100,000 frank beloozen.

De werkman heeft ontvangen . . . fr.	125,000
Hij moet aan den werkgever terugbetalen	25,000

Indien het de werkman is dan doet zich de rekening voor als volgt :

De vergoeding berekend volgens het gemeen recht zou, voor den werkman 75,000 frank moeten beloozen, want hij was aansprakelijk voor 1/4.

Het verschil tussehen deze som en het gezamenlijk bedrag van de burgerlijke en forfaitaire vergoedingen beloopt 50,000 frank. Dit is de som die hij aan den werkgever zal moeten terugbetalen.

De strijd zal dus opnieuw losbranden tussehen den werkgever en den werkman betreffende hun respectievelijke aansprakelijkheid.

In dezen strijd bevindt de werkman zich in een ondergeschikte positie, want er is eene onderstelling die men uit het oog verliest : het ongeval kan, voor 1/4 toe te schrijven zijn aan het bloote toeval. De werkgever is evenwel noch aansprakelijk voor de fout van den werkman noch voor het bloote toeval.

De rekeningen doen zich dan voor als volgt :

De werkman heeft ontvangen :	
Van den werkgever fr.	50,000
Van den derde	75,000

Tezamen . . . fr. 125,000

Indien, om de bewoordingen van het amendement te gebruiken, de verplichtingen van al de voor het ongeval eventueel aansprakelijke personen geregeld waren, volgens het gemeen recht, dan zou de werkman alleen 75,000 frank ontvangen, want de werkgever is niet aansprakelijk voor het toeval.

Sur pied de cette formule, adoptée au premier vote, l'ouvrier devrait dans ce cas rembourser 50,000 francs.

La formule sera donc le plus souvent préjudiciable à l'ouvrier. Elle appelle en tous cas cette critique sévère de faire renaître entre patron et ouvrier des conflits que la loi a eu pour but de supprimer.

L'on objectera qu'en toute hypothèse, la responsabilité du patron et de l'ouvrier sera établie à l'occasion du procès intenté par l'ouvrier au tiers. C'est une erreur : il arrivera fréquemment que le Tribunal imposera au tiers une part de responsabilité sans rechercher qui est responsable pour le reste.

La solution est simple. Il suffit ici encore de concilier les deux parties par un arrangement forfaitaire.

C'est ce que nous proposons par la *seconde solution*.

Formule de la section centrale.

Le tiers étant responsable pour $\frac{3}{4}$, qui est responsable pour le quatrième quart? Est-ce le patron, est-ce l'ouvrier, est-ce le cas fortuit? Nous ne voulons pas le savoir.

Nous disons : comme vous l'avez fait à propos des indemnités forfaitaires, arrangez-vous. *La somme en litige, c'est celle qui est représentée par la quotité qui n'est pas mise à charge du tiers.* Il suffit de décider que chacun en supportera forfaitairement une partie.

Dès lors, les principes nous paraissent pouvoir se résumer comme suit sauf à les traduire dans une formule.

I. — Principe général.

Les indemnités dues à l'ouvrier sur pied de l'article 1383 doivent lui rester acquises intégralement.

Le droit du patron tendant au remboursement de ce qu'il a versé ne peut s'exercer que sur ce qui dépasserait le montant des indemnités dues sur pied de l'article 1383.

Application I. — En cas de responsabilité totale du tiers, l'indemnité mise à charge du tiers fixe le préjudice subi. Ce que le patron a payé doit lui être remboursé sans que la somme conservée par l'ouvrier puisse être inférieure au montant de l'indemnité forfaitaire.

Application II. — En cas de responsabilité partagée, l'indemnité qui n'est pas mise à charge du tiers sera supportée par le patron et l'ouvrier, dans la proportion de 50 % et 50 % ou de 66,66 % et 33,33 % ou encore de 80 % et 20 %, selon qu'il a été fait application

Op grond van deze formule, bij de eerste stemming aangenomen, zou de werkman, in dit geval, 50,000 frank moeten terugbetalen.

De formule zal dus meestal schade berokkenen aan den werkman. Zij lokt, in ieder geval, deze strenge critiek uit, dat opnieuw, tusschen werkgever en werknemer, geschillen kunnen ontstaan waaraan de wet een einde wil maken.

Men zal aanvoeren dat, in ieder geval, de aansprakelijkheid van den werkgever en den werkman, zal vastgesteld zijn ter gelegenheid van het rechtsgeding, ingesteld door den werkman tegen den derde. Dit is een vergissing : het zal dikwijls gebeuren dat de Rechtbank een deel van de aansprakelijkheid ten laste van den derde zal leggen, zonder na te gaan wie de aansprakelijke is voor de overige aansprakelijkheidsfractie.

De oplossing is eenvoudig. Het is ook hier voldoende de twee partijen de verzoenen op grond van een forfaitaire regeling. Dit is juist hetgeen wij in de *tweede oplossing* voorstellen.

Formule van de Middenafdeeling.

Aangezien de derde aansprakelijk is voor $\frac{3}{4}$, wie is aansprakelijk voor het laatste vierde? Is het de werkgever, is het de werkman, is het alleen het geval? Wij willen het niet weten.

Wij zeggen : evenals u het gedaan hebt voor de forfaitaire vergoedingen, moet u maar een schikking treffen. *De betwiste som is die welke vertegenwoordigd is door het aandeel dat niet ten laste van den derde wordt gelegd.* Het is voldoende te beslissen dat eenieder, op forfaitaire wijze, een deel er van zal dragen.

Dienvolgens schijnen ons de principes als volgt te kunnen samengevat worden. Men kan ze naderhand in een formule uitdrukken.

I. — Algemeen beginsel.

De op grond van artikel 1383 aan den werkman verschuldigde vergoedingen moeten hem in hun geheel behouden blijven.

Het recht van den patroon op terugbetaling van hetgeen hij gestort heeft, kan alleen gelden voor hetgeen het op grond van artikel 1383 verschuldigde vergoedingsbedrag zou overschrijden.

Toepassing I. — In geval van geheele aansprakelijkheid van den derde, bepaalt de ten laste van den derde gelegde vergoeding de geleden schade. Hetgeen de patroon heeft betaald, moet hem worden terugbetaald, zonder dat de door den werkman behouden som lager mag zijn dan het bedrag der forfaitaire vergoeding.

Toepassing II. — In geval van gedeelde aansprakelijkheid, zal de vergoeding die niet ten laste van den derde is gelegd, door patroon en werkman worden gedragen in de verhouding van 50 t. h. en 50 t. h. of van 66.66 t. h. en 33.33 t. h., of nog van 80 en

des alinéas 1, 3 et 4 de l'article 4 pour le règlement des indemnités forfaitaires.

La quote-part mise à charge du patron sera pour le calcul de la répartition ajoutée à l'indemnité mise à charge du tiers pour préjudice matériel.

Tout ce que, au delà de ce total, l'ouvrier aura effectivement reçu du patron et du tiers reviendra au patron sans que la somme conservée par l'ouvrier puisse être inférieure au montant de l'indemnité forfaitaire.

Quelques exemples montreront le caractère juste de ce système dont l'application ne souffre pas de difficultés.

A. — Supposons une indemnité forfaitaire de 50,000 francs.

Un tiers est déclaré responsable pour 3/4. Il est condamné à payer 75,000 francs.

L'ouvrier touchera donc :

Du patron.	fr. 50,000
Du tiers	75,000

Total. . . fr. 125,000

Mais l'ouvrier n'a rien touché comme indemnité civile pour le quatrième quart. Il sera réparti fictivement entre le patron et l'ouvrier.

En conséquence, pour le calcul du recours du patron, on ajoutera à 75,000 francs la somme de $\frac{25,000 \times 66.66}{100} = \text{fr. } 16,666.66$.

Nous obtenons ainsi :

$$75,000 + 16,666.66 = \text{fr. } 91,666.66.$$

Comme l'ouvrier a touché 125,000 francs, il devra rembourser au patron fr. 33,333.33.

B. — Supposons une indemnité forfaitaire de 50,000 francs.

Un tiers est déclaré responsable pour 3/4. Il est condamné à payer 150,000 francs.

L'ouvrier touchera donc :

Du patron.	fr. 50,000
Du tiers	150,000

Total. . . fr. 200,000

Mais l'ouvrier n'a rien touché comme indemnité civile pour le quatrième quart. Celui-ci sera réparti fictivement entre le patron et l'ouvrier.

En conséquence, pour le calcul du recours du patron, on ajoutera à 150,000 francs la somme de $\frac{50,000 \times 66.66}{100} = \text{fr. } 33,333.33$.

20 l. h. volgens toepassing werd gedaan van de alinéas 1, 3 en 4 van artikel 4 voor de regeling der forfaitaire vergoedingen.

Het aandeel ten laste gelegd van den patroon zal, voor de berekening van de aan de vergoeding toegevoegde verdeling ten laste gelegd worden van den derde wegens stoffelijke schade.

Al helgeen, boven dit totaal, de werkmán werkelijk van den patroon en van den derde zal hebben ontvangen, komt aan den patroon ten goede, zonder dat de door den werkmán behouden som lager mag zijn dan het bedrag der forfaitaire vergoeding.

Enkele voorbeelden zullen de billijkheid van dit stelsel aantoonen, waarvan de toepassing geen moeilijkheden verwekt.

A. — Onderstellen wij een forfaitaire vergoeding van 50,000 frank.

Een derde wordt voor 3/4 aansprakelijk verklaard. Hij wordt veroordeeld om 75,000 frank te betalen.

De werkmán ontvangt dus :

Van den patroon.	fr. 50,000
Van den derde	75,000

Samen. . . fr. 125,000

Doch de werkmán heeft niets getrokken als burgerlijke vergoeding voor het vierde kwart. Dit zal op fictieve wijze tusschen den patroon en den werkmán worden verdeeld.

Dienvolgens, zal men voor de berekening van het verhaal van den patroon, aan 75,000 frank toevoegen de som van $\frac{25,000 \times 66.66}{100} = \text{fr. } 16,666.66$.

Alzoo bekomen wij :

$$75,000 + 16,666.66 = \text{fr. } 91,666.66.$$

Daar de werkmán 125,000 frank getrokken heeft, zal hij aan den patroon fr. 33,333.33 moeten terugbetalen.

B. — Onderstellen wij een forfaitaire vergoeding van 50,000 frank.

Een derde wordt aansprakelijk verklaard voor 3/4. Hij wordt veroordeeld om 150,000 frank te betalen.

De werkmán zal dus ontvangen :

Van den patroon.	fr. 50,000
Van den derde	150,000

Samen. . . fr. 200,000

Doch de werkmán heeft niets getrokken als burgerlijke vergoeding voor het vierde kwart. Dit zal fictief worden verdeeld tusschen den patroon en den werkmán.

Dienvolgens zal men voor de berekening van het verhaal van den patroon aan 150,000 frank toevoegen de som van $\frac{50,000 \times 66.66}{100} = \text{fr. } 33,333.33$.

Nous obtenons ainsi :

$$150,000 + 33,333.33 = \text{fr. } 183,333.33.$$

Comme l'ouvrier a touché 200,000 francs, il devra rembourser au patron fr. 16,666.66.

C. — Supposons une indemnité forfaitaire de 50,000 francs.

Un tiers est déclaré responsable pour 3/4. Il est condamné à payer 15,000 francs.

L'ouvrier touchera donc :

Du patron	fr. 50,000
Du tiers	15,000
Total	fr. 65,000

Mais l'ouvrier n'a rien touché comme indemnité civile pour le quatrième quart. Celui-ci sera réparti fictivement entre le patron et l'ouvrier.

En conséquence, pour le calcul du recours du patron, on ajoutera à 15,000 francs la somme de

$$\frac{5,000 \times 66.66}{100} = \text{fr. } 3,333.33.$$

Nous obtenons ainsi :

$$15,000 + 3,333.33 = \text{fr. } 18,333.33.$$

Comme l'ouvrier a touché 65,000 francs, rigoureusement il devrait rembourser au patron fr. 46,666.66. En fait, il ne rembourse que 15,000 francs, la somme conservée par lui ne pouvant être inférieure au montant de l'indemnité forfaitaire.

Jusqu'ici, nous avons envisagé le cas où la victime ne serait que blessée.

Mais qu'arrivera-t-il quand l'ouvrier aura succombé?

Vis-à-vis des ayants droit aux indemnités forfaitaires, le recours du patron ou de l'assureur s'exercera suivant les mêmes principes, lorsque ces ayants droit auront touché d'un tiers des indemnités allouées sur pied de l'article 1383 du Code civil.

Le législateur de 1903 a supposé que 40 % des salaires étaient dépensés par la victime pour son entretien. Il reste 60 %, qui sur pied du forfait de 50 %, incombent par moitié au patron et aux ayants droit.

Ce forfait de 50 % a été maintenu comme base de la loi dans le projet actuel. S'il y a été dérogé dans des cas plus malheureux, c'est notamment en considération de ce que, dans d'autres cas, la charge patronale disparaissait ou était réduite à moins de 50 %.

Il en est ainsi en ce qui concerne les indemnités dues aux ayants droit : parfois celles-ci dépassent 30 %, parfois elles sont inférieures à cette quotité. L'on peut présumer que la moyenne restera de 30 %.

Dès lors, nous pouvons appliquer aux ayants droit

Alzoo bekomen wij :

$$150,000 + 33,333.33 = \text{fr. } 183,333.33$$

Daar de werkmán 200,000 frank heeft getrokken, zal hij aan den patroon fr. 16,666.66 terugbetalen.

C. — Onderstellen wij een forfaitaire vergoeding van 50,000 frank.

Een derde wordt aansprakelijk verklaard voor 3/4. Hij wordt veroordeeld om 15,000 frank te betalen.

De werkmán zal dus trekken :

Van den patroon	fr. 50,000
Van den derde	15,000
Samen	fr. 65,000

Doch de werkmán heeft niets getrokken als burgerlijke vergoeding voor het vierde kwart. Dit zal fictief worden verdeeld tusschen den patroon en den werkmán.

Dienvolgens, zal men voor de berekening van het verhaal van den patroon aan 15,000 frank toevoegen

$$\text{de som van } \frac{5,000 \times 66.66}{100} = \text{fr. } 3,333.33.$$

Alzoo bekomen wij :

$$15,000 + 3,333.33 = \text{fr. } 18,333.33.$$

Daar de werkmán 65,000 frank heeft opgetrokken, zou hij, streng genomen, aan den patroon fr. 46,666.66 moeten uitkeeren. Feitelijk, keert hij slechts 15,000 frank uit, daar de door hem betaalde som niet lager mag zijn dan het bedrag der forfaitaire vergoeding.

Tot hier toe beschouwden wij alleen het geval dat de getroffene enkel zou gekwetst zijn.

Doch wat zal gebeuren wanneer de werkmán omgekomen is ?

Tegenover de rechthebbenden op de forfaitaire vergoedingen, zal het verhaal van den patroon of van den werkgever uitgeoefend worden volgens dezelfde beginselen, wanneer deze rechthebbenden van een derde vergoedingen toegekend op grond van artikel 1383 van het Burgerlijk Wetboek zullen getrokken hebben.

De wetgever van 1903 heeft verondersteld dat 40 t. h. der salarissen door den getroffene werden uitgegeven voor zijn onderhoud. Er blijven 60 t. h. over welke, op grond van het forfait van 50 t. h., voor de helft ten laste komen van den patroon en van de rechthebbenden.

Dit forfait van 50 t. h. werd behouden als grondslag van de wet, in het huidig ontwerp. Zoo er, in meer ongelukkige toestanden van afgeweken werd, is dit namelijk om reden dat, in andere gevallen, de last van den patroon kwam te vervallen of op min dan 50 t. h. was verminderd.

Dit geldt voor de aan de rechthebbenden verschuldigde vergoedingen : soms overschrijden deze 30 t. h., soms zijn zij beneden dit cijfer. Men mag onderstellen dat het gemiddelde 30 t. h. zal blijven.

Dienvolgens, kunnen wij op de rechthebbenden

la même formule qu'à la victime lorsque celle-ci a été blessée.

**

Les alinéas 3, 4 et 5 de l'article 21 doivent donc être rédigés comme suit :

« Indépendamment de l'action résultant de la présente loi, la victime et les ayants droit conservent contre les personnes responsables de l'accident autres que le chef d'entreprise ou ses ouvriers et préposés, le droit de réclamer la réparation du préjudice causé, conformément aux règles du droit commun.

» En cas de responsabilité totale du tiers, le patron sera exonéré de ses obligations à concurrence des sommes qui, étant ajoutées à celles effectivement payées par le tiers, dépasseraient le montant de la réparation à laquelle la victime ou les ayants droit pouvaient prétendre pour dommage matériel d'après le droit commun.

» En cas de responsabilité partielle du tiers, le patron sera exonéré de ses obligations dans les mêmes conditions, mais la somme à laquelle la victime ou les ayants droit seront censés pouvoir prétendre d'après le droit commun sera égale au montant des indemnités mises à charge du tiers, majorées d'une quotité de l'indemnité de droit commun qui n'a pas été mise à charge du tiers responsable. En cas d'invalidité cette quotité sera de 50 %, 66.66 % et 80 %, selon qu'il a été fait application dans le règlement de l'indemnité forfaitaire de l'alinéa 1 ou de l'alinéa 3, ou de l'alinéa 4 de l'article 4. En cas de mort, la quotité sera de 50 %.

» En aucun cas, les sommes laissées à la victime ou aux ayants droit ne seront inférieures au montant des indemnités forfaitaires.

» L'action contre les tiers responsables peut même être exercée par le chef d'entreprise, à ses risques et périls, au lieu et place de la victime ou des ayants droit.

ART. 26.

Monsieur Périquet a déposé l'amendement suivant :

« Pour tout accident, entraînant une dépréciation de capacité de travail, d'après la déclaration au greffe de la justice de paix, le juge peut, avant le règlement définitif ou à la demande de l'une ou de l'autre des parties, convoquer celles-ci par simple lettre du greffier, aux fins de s'enquérir de l'état de l'affaire et éventuellement de concilier les parties si faire se peut ou aux fins de constater les faits desquels résulte le droit à l'indemnité et de prendre toutes mesures nécessaires à la dévolution de celles-ci. Il est dressé procès-verbal de la comparution qui n'entraînera aucun frais. »

dezelfde formule toepassen als op den getroffene, wanneer deze gekwetst is geworden.

**

De alinea's 3, 4 en 5 van artikel 21 moeten dus luiden als volgt :

« Onverminderd de rechtsvordering voortvloeiende uit deze wet, behouden de getroffene en de rechthebbenden het recht, om tegen de personen verantwoordelijk voor het ongeval, buiten het bedrijfshoofd of zijn werklieden en gelastigden, vergoeding voor de veroorzaakte schade te eischen, overeenkomstig de regels van het gemeen recht.

» In geval van geheele aansprakelijkheid van den derde, zal de patroon ontslagen worden van zijn verplichtingen ten beloope van de sommen die, toegevoegd zijnde aan die welke werkelijk door den derde zijn betaald, het bedrag van de schadevergoeding zou overschrijden, waarop de getroffene of de rechthebbenden mochten aanspraak maken voor stoffelijke schade volgens het gemeen recht.

» In geval van gedeelde aansprakelijkheid van den derde, zal de patroon van zijne verplichtingen worden ontslagen onder dezelfde voorwaarden, doch de som waarop de getroffene of de rechthebbenden geacht worden te kunnen aanspraak maken volgens het gemeen recht, zal gelijk zijn aan het bedrag der ten laste van den derde gelegde vergoedingen, vermeerderd met een quotiteit van de vergoeding volgens gemeen recht welke niet ten laste van den aansprakelijken derde werd gelegd. In geval van invaliditeit, zal die quotiteit 50 t. h., 66.66 t. h. en 80 t. h. zijn, volgens dat bij de regeling toepassing werd gedaan van de forfaitaire vergoeding van alinea 1 en van alinea 3, of van alinea 4 van artikel 4. In geval van overlijden, zal de quotiteit 50 t. h. bedragen.

» In geen geval, zullen de aan den getroffene of aan de rechthebbenden gelaten sommen lager zijn dan het bedrag der forfaitaire vergoedingen.

» De rechtsvordering tegen de aansprakelijke derde personen kan zelfs door den ondernemer, op eigen risico, den getroffene of rechthebbenden in rechten vervangende, worden ingesteld. »

ART. 26.

De heer Périquet heeft het volgende amendement ingediend :

« Voor elk ongeval dat een vermindering van arbeidsbekwaamheid met zich brengt, naar de aangifte gedaan ter griffie van het vredegerecht, kan de rechter, vóór de eindregeling of op verzoek van een of andere der partijen, deze hij eenvoudig schrijven van den griffier oproepen ten einde den staat der zaken te onderzoeken en, eventueel, de partijen zoo mogelijk tot overeenkomst te brengen, of om de feiten vast te stellen waaruit het recht op vergoeding voortvloeit en alle maatregelen te nemen, die noodig mochten zijn voor de toewijzing er van. Van de verschijning wordt kosteloos proces-verbaal opgemaakt. »

Le section centrale s'est montrée favorable à l'intervention conciliatrice du juge de paix et, dans cette pensée, ses membres ont déclaré qu'ils se ralliaient à l'amendement de M. Périquet.

Peut-être cette disposition sera-t-elle considérée comme superflue car le juge de paix peut toujours à la demande d'une des parties, provoquer une comparution en conciliation.

Le texte proposé pourrait donc alourdir inutilement le texte de la loi. Il est toujours désirable que les lois et spécialement les lois sociales, soient claires et d'une compréhension facile. Il y aurait donc lieu d'écarter toute disposition qui n'aurait d'autre effet que de rendre moins apparentes les dispositions essentielles.

Il n'est pas inutile de remarquer aussi que le texte ne prévoit pas de sanction dans le cas où la partie appelée ne répondrait pas à l'invitation.

Le Rapporteur,
HENRI CARTON.

Le Président,
MAX HALLET

De middenafdeeling toonde zich gunstig gesteld voor de verzoenende tusschenkomst van den vrederechter en, in die gedachte, hebben hare leden verklaard het amendement van den heer Périquet bij te treden.

Wellicht zal die bepaling voor overbodig worden gehouden, daar de vrederechter altijd, op verzoek van partijen, een verschijning tot verzoening kan uitlokken.

De voorgestelde tekst zou dus onnoodig den tekst der wet kunnen bezwaren. Het is altijd wenschelijk dat de wetten, en inzonderheid de sociale wetten, klaar en bevattelijk zijn. Er ware dus aanleiding om elke bepaling te wéren, welke geen andere uitwerking zou hebben dan de hoofdzakelijke bepalingen min duidelijk te maken.

Het is niet overbodig op te merken dat de tekst geen sanctie voorziet in geval de opgeroepen partij niet aan de uitnoodiging mocht beantwoorden.

De Verslaggever,
HENRI CARTON.

De Voorzitter,
MAX HALLET.